

TÜRK DİLİNİN KİRLENMESİ BİLİM DİLİ OLMASINI ENGELLER

Prof. Dr. Ali GÜLER
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dekanı

ÖZET

Türk dili bir çok dilin etkisindedir. Bu etki kültürler arası etkileşimin ötesinde bir yozlaşmaya doğru itilmektedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde dil üzerinde bu kadar tahribat yapıldığı sanılmamalıdır. Sokaklarda tabela dili Türkçe değildir. Kullanılan dil Türk dili kurallarına uygun değildir. Bir toplumun günlük yaşamında iletişim aracı olamayan bir dil, düşünce boyutunu nasıl zenginleştirilebilir? Bu bildiri aşağıdaki sorulara yanıt aranacak biçimde planlanmıştır.

- Türk dili kirlilikten nasıl kurtarılır?
- Kirliliği önleyecek bir bilinçlenme düzeyi yaratılabilir mi?
- Dil kirliliğini önleyecek yasal düzenleme yapılabilir mi?
- Yerel yönetimler, turizm kuruluşları çıkar uğruna dil kirliliğini önleyecek bir yurttaşlık görevini yerine getirebilirler mi?
- Globalleşme sürecinde dilin kirliliği "mikro" oluşumlara yol açmaz mı?
- Kirlenen dil ile sağlıklı bir toplumsal bilinç oluşturulabilir mi?
- Düşünme yetisi ve ulusal direnç ulusal dil ile sağlanmaz mı?

ABSTRACT

Turkish language is under the influence of some other languages. This influence is more than the interaction that leads to the degeneration of the language itself. It is assumed that such a devastation upon the language of a nation in the world has not been observed until recently. When the signboards on the streets are observed, it is seen that the language is not Turkish. Also the language. At this point how could the language which is not used as the means of communication in the daily life of a society enrich the thinking dimension of a society. During this presentation, the following questions will be answered:

- How could Turkish language be saved from the pollution of other languages' (unnecessarily borrowed words)
- How could the individuals awareness to clean the Turkish language from th

pollution of other languages? (unnecessarily borrowed words)

- Could there be legal arrangements to prevent the language from the pollution of other languages? (unnecessarily borrowed words)
- Could local management's and tourism organizations fulfill their citizenship responsibilities?
- Could language pollution lead to micro formations during the process of globalization? (unnecessarily borrowed words)
- Could a healthier social awareness be formed through the polluted language? (unnecessarily borrowed words)
- Could thinking ability and national resistance be provided through the national language?

1.0 Giriş

Türk toplumunun gelişim tarihi sürecinde en önemli sıkıntı Türk dilinin korunması yönünde yaşanmıştır. Doğu ile Batı dilleri arasında bir kıskaçtan kendini kurtaramamıştır. Yüzyılların ötesinde Karaman' da beliren ışık ilerleyen dönemlerde sönmüştür. Ulusal Kurtuluş Savaşı ile birlikte ulusallaşma çabaları Türk dilinin dirilişine tanıklık eder. Halkın dili önemsenmeye başlanmıştır. Ancak ilerleyen zaman dilin önemsenmemesini ve kirletilmesini gündemde tutmuştur.

Kültürel eğitimin temeli iletişim ve düşünce arası olan Türk dilinin işlevsel kılınmasına bağlanabilir. Kültür politikası açısından Türk dili normal bir gelişim süreci içinde varlığını sürdürememiştir. Bunda yabancı dillere olan hayranlığın payı büyüktür. Arapça-Farsça, Almanca, Fransızca, İngilizce hep bilim ve öğretim dili olarak gündemde tutulmuştur. İletişim aracı olan Türk dili yerel boyuttan ulusal boyuta tümüyle taşınmamıştır. Dil yerel boyuttaki otantik biçimiyle korunmaya çalışınca "**ulusallaşma**" boyutuna çıkarılamamıştır. O zaman haklı gerekçelere dayanmayan "**mikro**" yaklaşımlar seslendirilmeye çalışılmıştır. Giderek bu anlayış ülke bütünlüğüne yönelik sapmaları içermeye başlamıştır. Bilinçli ya da bilinçsiz olduğu anlaşılmayan büyük kent yazar ve çizerlerin malzemesi olmuştur. Topluma hizmet bilim adamının görevidir. Bilinmezi dile getirmek her nedense hep alkışlanmıştır. Oysa bilim dili açık, basit, sade bir biçimde kendini insanlığın hizmetine sunar. Bu bağlamda "**önemsenmeyen dil**" ile "**dil kirliliği**" irdelenmiştir.

1.1 Önemsenmeyen Dil

Bir ülkede önemsenmeyen dil başlığını taşıyan bir yazı ilk görünümüyle tepki doğurabilir. Bunun haksız bir tepki olduğu da söylenemez. Görünürde böyle bir kaygının olmadığı da ileri sürülebilir. Ancak kültürel güç o ülkenin tüm güçlerinin dayanağıdır. Bu yüzden hangi tehdit olursa olsun hedefi kültür ve dil olmaktadır. Eğer insanların birbirlerini anlamalarını zorlaştırırsanız düşünme olgusu işlemez. Düşünemeyen insanların birbirini anlamaları güçleştiği gibi ne “ben” ne de “biz” duygusu oluşur. Ben duygusunun gelişmediği durumlarda kişilik oluşamaz. Birey durumunda kendini kurtaramayan insanların hareketleri birilerinin güdümüne girer. Bu tür insanların davranışlarında da olumsuzluklar şu boyutlarda kendini gösterir.

- ◆ Ben duygusu gelişmiş birey sadece biyolojik bir varlıktır. Oysa insan canlılar arasında en güçsüzü, en yalnız ve zavallısıdır. İç güdülerini de fazla gelişmediği için ne kendini ne de yakın çevresini tanır. Bunun yanında diğer canlılar arasında yuvayı en geç terk edendir.
- ◆ Onu güçlü kılan yetileridir. Bu yetilerin başında dil gelir. Dil bir düşünme aracıdır. Düşünmeyi düşünceye aktarabilme becerisidir. İletişimin sağlayıcısı ve kuşaklar arası kültürün aktarıcısıdır. Bu yetileri ancak benlik bilincinin gelişimiyle sağlanabilir.
- ◆ İnsanın en önemli zeka türlerinden biri de “duygusal zekası”dır. Duygusallık diye geçiştirilen bu tutum insanlığa en önemli tehdit kapılarını açar. Kişi duygularını açıklayabildiği ölçüde insan olabileme yetilerini geliştirir. Duyar, algılar, sorgular, irdeler, sorar, arar, bulur. Buldukça sever, üretir, yaratır, birleştirir, ayırıştırır, paylaşır, uzlaştırır, ulaştırır, yazar, çizer, türkü yakar, hayata dönüştürür. Evreni algılar. Evrenin sırlarını şiirde, romanda, kilimde, sicimde, dağarcıkta simgeleştirir. Her dize, her ilmik düşünme ürünü olarak kültüre zenginlik katar. Duygusu işletilmeyen ya da işletilemeyen insanda ben duygusu gelişmez. Böyle bir yapıdaki işleyişte kültürel ürün beklemekte olanaksızdır.
- ◆ Biz duygusu gelişmeyen birey kendini bir sürünün parçası olarak görür. Tuzu verenin kim olduğu önemli değildir. Onun için “sloganlaştırılmış yaşam biçimi geçerlidir.” Niçin sorusunu sormaz. Aldığı komutu yerine getirme çabası içindedir.

Türk dilinin en önemli sıkıntısını yüzyıllar boyu horlanmasına bağlanabilir. Horlanan dile karşın bunca şiir, edebiyat, öykü, masal, destanın yaratılmış olmasını Türk halkının gelişen biz duygusu ve arifliğine bağlanabilir. Töre ile geliştirilen dil geleneği tüm olumsuzluklara karşın varlığını bu yüzyılın başına kadar dirençle sürdürmesi bu ülke için büyük şanstır. Ayrıca ulu önder Atatürk'ün Rönesansı bu ülke yaşayanları olarak güçlü bir işlevi olan Türk dili bilim dili olarak varlığını sürdürme çabasıdır.

“Biz insanlar dil ile, konuşma yoluyla birbirimizle anlaşıyoruz ya da çoğu kere olduğu gibi anlaşamıyoruz. Konuşurken kavramları kullanıyoruz. Ancak her birimiz söz konusu kavramlara değişik anlamlar verdiğimizden, konuştuğumuz halde anlaşamıyoruz. Öyleyse aramızda anlaşıp uzlaşmak için, kavramlar üzerinde ortak bir karara varıp aynı kavramlardan aynı şeyi anlamamız lazım. Bu da, onlar üzerinde düşünmek, konuşmak ve birlikte doğru bir karara varmakla olur.” (Özyiğit, 1996 s.16)

Anadilin öğrenilmesi gramerle başlamıyor. Yaşamın içinde yaşarken konuşuyor, dinliyor ve o dille doluyoruz. Yaşayarak öğrenme ve tanımanın temelinde bir iletişim aracı olarak dil becerisi gelmektedir. Oysa ortak bir kavram bilgisi elde etmekten yana başarılı olduğumuz söylenemez. Atatürk döneminde başlayan kavram oluşturma çabaları güdük kaldı. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun deyişiyle **“milli emperyalizm”** gerçekleştirilemedi. Binlerce sözcük bugün derleme sözlüklerinde atıl durumdadır. Türk dili kirletilmiştir.

1.2 Dilin Kirletilmesi

Dilin kirletilmesinin tinsel boyutu namusun elden çıkarılması anlamına gelir.

Dilin kirletilmesi otantikliğin (özgünlüğünün) kaybolması anlamını taşır. Dilin kirletilmesi şu esasları içerir.

- ◆ Kirlenmenin başlangıcı Türk dilinin horlanmasıyla başlar. Başlangıçta Arapça, Farsça'nın etkisiyle doğu kaynaklı dil emperyalizmi ile dil kirletilmiş, gerek yapı, gerekse anlam yitimi Türk dilini soluksuz bırakmıştır. Türk dilini yaşatmaya çalışan ozan geleneği küçümsenmiştir. Her konuyu ustalıkla işleyen bu gelenek Devletin açtığı sanat kurumlarında önemsenmediği gibi küçümsenmektedir.

Müzik bölümleri programlarında Türk kültürü adına etkinlik yok denecek kadar azdır. Oysa kültürün ulusallaşmasını sağlayan en temel öğe müziktir. Müzik öğretmeni Türk müziğini öğrenemiyor. Sonra Anadolu'nun bir ili, ilçesi ya da beldesinde bir kültür elçisi olarak gönderiliyor. Kültüre hizmet yerine istenmeden zarar veriyor. Yaşanan paradoks şudur: **“çağdaş olmak Batı normlarıyla olan müziğe hayranlık duymaktır.”** Cumhuriyetin ilk döneminden bugüne kadar süren kavganın olumlu sonucu şu olmalıydı. **“Teknik Batıdan alınsın ama melodi milli olsun”**. Bunu çoğu sorumlu anlamak istemiyor. Ulusal ile Batı arasında bocalayan genç **“arabeskleşiyor”**. Bu sadece zihinsel düzeyde kalmıyor. Sonuçta **“arabesk kişilikler”** çoğalıyor. Ne Harputlu ne İstanbullu, ne Malatyalı ne İzmirli ara insanların değersizlik üzerine tutumları normsuzluk, ölçüsüzlük, hoşgörüsüzlük, bağınazlık, fanatiklik, saplantılı tutum, vefasızlık, sadakatsizlik, namussuzluk, iffetsizlik, olumlu algılanır olmuştur. Böyle bir kişiliğe gidiş güncel tehdidin başında gelmektedir. Arabesk kişilikteki insanların tutumu ürkütücüdür.

- ◆ Yerinden, yurdundan ayrılan insanlar kültürel anlamda ne köylü, ne kentli, ne iş sahibi ne de işsiz. Arada kalmaları onların değerlerini alt üst etmiştir. Yanlış bir yanılgıyı sık sık vurguluyorlar. Dürüstler ne yapmış, hortumlayanlara ne olmuş, dili kirletenler trilyonlarla oynamıyorlar mı? Bu soruları çoğaltmaları mümkündür. Bu ara insanların çılgınlıkları önemszenmelidir. Ozanın taşlaması yabana atılmamalıdır. Aşık Mahsuni'nin **“Mahmuda Kurban Niye Doğdun”** adlı güncel türküsü bir haykırışın ifadesidir. Varoluş felsefesi açısından irdelenmesi gereken bu tutum Anadolu insanının kaba bir söylemi olarak geçiştirilemez.
- ◆ Görsel ve yazılı basındaki ifadeler dili kirliliyor. Reklam dili kültürel anlamda en şiddetli depreme eşittir. Yozlaşma sadece ifadede kalmıyor. Her tür kültürel dokuyu yok edecek boyuttadır. **“Medya Etiği”**nin yokluğu **“arabesk kişilikleri”** çoğaltıyor. Sanat adına sanatsızlık, kültür adına iffetsizlik kol geziyor.
- ◆ Kentlerdeki tabelalar kirliliğin hızlandırıcıları olarak gündemdedir. Bir çok turistik yörede kendi ülkenizde yabancı ve dilsiz durumdasınız.

- ◆ Batı kaynaklı dillere Doğu Avrupa ülkelerinin de dilleri görüntü olarak ortaya çıkınca Türk dili zavallılığı ile cebelleşmek zorunda bırakılıyor.
- ◆ Bilinmeyene karşı bu ülke insanında anlaşılmayan bir hayranlık boyutu vardır. Bir kişi ne kadar az anlaşılıyorsa o kadar bilgili olduğu sanılıyor. Özellikle bilim adamlarının yabancı dil tekerlemeleri bu hayranlığı daha da artırıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse Türkçe anlatıldığı sanılan bazı bilim dallarının sözlerinin Türkçe olduğu söylenemez. Biyolojideki bilim adamlarının kullandıkları kavramların tamamına yakını Türkçe değildir. Temel gerekçeleri ise ortak bilim dili böyledir. Sanki sosyoloji, psikoloji v.b. bilimler başka ülkelerde okutulmuyormuş gibi. Hukuk dili Türkçeleşiyor. Tıp için Türkçe konuşulduğu söylenemez. Matematik alabildiğince Türkçe'ye yakın. Böyle olunca bilimdeki kavramların da kendini arabesklikten kurtardığı söylenemez. O zaman bir boşluğun doldurulması doğaldır. Bu ise nasılsa bunca oyuna rağmen Türk dili varlığını sürdürüyorsa başka alt kültürlerin dilleri de gündeme gelebilir. A: birliğine girme sürecinde Kopenhag kriterleri kamu oyunda tartışılmaktadır. TÜSIAD RAPOR'ları yayınlandı. Özellikle ana dilde öğrenim yapma dayatmasıyla Türk toplumu karşı karşıyadır. Bu değişim sürecinde şu paradokslar yaşanıyor.
- ◆ Bir yanda yabancı dil ile öğretim yapmanın ülkenin çıkarına olduğu savı vurgulanıyor. Öte yandan ana dil ile öğretim esas alınmalıdır savı ileri sürülüyor. Çelişki ileri sürülen ana dil sorununun Türkçe olmadığıdır. Çeşitli alt kültürlerdeki diyalekt ve lehçelerin okutulması isteniyor. Bu durum kirletilen Türk diline ve kültürüne vurulmak istenen başka bir darbedir. Birileri birilerini sevdikleri için değil, insanlar arasındaki zayıflatılan kültürel dokuyu koparmak istemektedir. Asıl tehdit budur.
- ◆ Yaşanan paradokslardan biri de yukarıdaki raporları irdeleyen bilim adamlarının ana dilde öğretim yapmamalarıdır. Bir ülke insanına birden fazla yabancı dil öğretmelidir. Bu yapılırken oluşturulmak istenen siyasal stratejiyi dil aracılığıyla elde etme niyeti bilinmelidir. Garip olan yorumu yapan insanların hiç birinin inceledikleri yörelere uğramamalarıdır.

Örneğin Güney Doğu'daki terörün toplumsal yönü Mersin varoşlarında

irdelenmiştir. Oysa Mersin varoşuna yerleşen hiçbir insan sosyolojik anlamda geldiği yöreyi temsil edemez. Şavak peyniri İstanbul'a bozularak ulaştırılmış ise o şavak peynirinin hiçbir özelliğini yansıtmaz. Uzun yıllar bu yörede çalışan ve bu yörede doğup büyüyen bilim adamları bile her önermelerini akla, bilime, sağduyuya dayandırmak zorundalar. Yoksa söylenecek her söz ülke insanı için zehir niteliği taşır. O yörede yaşayan insanlara da en büyük kötülük edilmiş olur. Ulusal birliğin ve dirliğin onbinlerce insanın yaşamı ile korunduğu bir ülkede bilim adına söylenecek sözün bilim namuskarlığı ile uyuşması gerekir. İsmarlama bilimin üretilmeyeceği artık görülmelidir.

1.3 Dilin Zayıflatılması

Dilin kirliliği zayıflığına yol açar. Her açılan iş yeriyle kirlenen dilin yanında her çeviri etkinliği de dili zayıflatmıştır. Çoğu kez çeviri sonucu oluşturulan kavramların da dil mantığı ile bağdaşmadığı görülür. Son yıllarda psikolojide bitkinlik, çaresizlik kavramlarının yerine **"tükenmişlik"** kavramı kullanılıyor. Doğal olarak sorulabilir. Tükenmişliğin nesi incelenir? Tükenmişlik ile psikoloji bilimi nasıl uğraşır?

Dilin kirliliği ve zayıflatılması şu açmazlara yol açabilir.

- ◆ Kirlenen dil ile ulusal kültürü zenginleştirme olanağı yoktur.
- ◆ Dilin zayıflatılması düşünmenin alanını daraltır. Düşüncenin duruluğu sağlanamaz. İnsanların anlaşmaları zorlaşır. Böyle bir ortamda ulusal direnç kırılır. Her insan art niyetli insanların güdümüne kolayca girebilir. O zaman dirlik ve düzenden söz edilemez.
- ◆ Düşünce kısırlığı üretme işlevini ortadan kaldırır. Seçenekleri yok eder. **"mikro"** düzeydeki olumsuz oluşumlara yol açar. Tartışılması bile sorun olan olaylar doğal karşılanır olur.
- ◆ Kültürdeki **"çoklukta birlik"** anlayışının özünden uzaklaştırılması çabaları zayıf bir dil bilincinin yaratılmasıyla ivme kazanır. Korkunç olanı da bu alt kültürlerin etnisitelere dönüştürülme isteğidir. Bunu önlemenin yolu dili zayıflık ve kirlilikten kurtarmaktır. Bunun sorumluluğu konuşan her kişi ile başlar. Yerel yönetimlere kadar uzanır. Bilim üretenlerin tutumlarıyla ortaya çıkar. Bölünmüşlüğe, parçalanmışlığa yol açan her ufak oluşum korkunç sonuçlar doğurabilir.

- ◆ Güçlü güvenlik ancak güçlü bir kültürel bilinçlenmeyle giderilebilir. Yapılacak iş ulusallaştırmayı hızlandıracak bir kültür politikası oluşturmaktır. Türk kültürü yerellikten arınmış değildir. “**Hemşehrilik**” “**Yurttaşlığın**” önünde gitmektedir. Görsel medya da bu gidişi hızlandırmaktadır. Müzik alanındaki görüntü bunun kanıtıdır. Yapılacak olan yabancı dillere verilen önem Türk diline de tanıtılsın.
- ◆ İnsanımıza yabancı dil öğretmek ile yabancı dil ile eğitim vermek tartışmaları kültürel dokuya zarar vermeden çözümlenmelidir.
- ◆ Türk dilinin tümüyle uluslaşması için sokakta, okulda, üniversitede bir seferberliğe ihtiyaç vardır. Bunu ulusal güvenlik ve kültürel zenginlik açısından zaman kaybına uğratılmadan başlatılmalıdır.
- ◆ İzlenecek kültür politikası yabancılaşmayı gidermek zorundadır. Globalleşen dünyada ulusal dokuyu korumak Türk toplumu için önemli bir sorundur. Yabancılaşmayı durduracak fazla direnme noktaları bulunmamaktadır. Her ahlaki normun gündeme getirilmesi bile şiddetli tartışmalara neden olmaktadır. Yoksa ulusal güvenliği sağlama olanağı olmaz.

2.0 Sonuç

Dil bir ulusun varoluş nedenidir. O ulusun yok oluşu dilinin zayıflatılmasına bağlıdır. Oluş ya da yok oluş için dil bilinci geliştirilmelidir. Yoksa ne ulusal dirlik kurulur ne de bilim üretilir. Bu yapılmaz ise dile emek verenlere vefa borcu ödenmemiş olur.

KAYNAKÇA

Özyiğit, G. (1996). *Ustaca Yaşama Sanatı*, İstanbul.